

ХРИСТО СМИРНЕНСКИ И ПОСТСИМВОЛИЗМЪТ В ЦИКЪЛА „ЗИМНИ ВЕЧЕРИ“. ИЗСЛЕДВАНЕ НА ИНТЕНЗИТЕТА НА ЗВУКА И СВЕТЛИНАТА

Нели Минкова

Професионална гимназия по електроника и електротехника – Пловдив

*„Макар да съм учител, аз също постоянно се уча!“
„Край на скуката в час“*

(Рон Кларк)

Динамичното ежедневие поставя акцент върху съвременен тип образование на младото поколение на България. Днешните ученици и учители са изправени пред множество предизвикателства, едно от които е да съчетаят традиционните и иновативните методи на обучение в процеса на усвояване на знания.

Образованието е основен път за социална, професионална и личностна реализация на младите хора в рамките на Европейския съюз, а учене през целия живот е идеята на новото общество. Учениците трябва да усвояват знания и умения и да ги прилагат в реалния живот.

Информационните технологии поставят непрекъснато все нови и нови предизвикателства и изпитания пред образованието на младите хора. Ускореното развитие на обществото в световен мащаб изисква по-бързи комуникации, висока мобилност, лесен достъп до информация от различен вид.

Училището трябва да е адекватно на тези нови тенденции. Поставят се допълнителни изисквания към организацията на учебния процес. Необходимо е българската образователна система да отговори на бурното развитие на информационните и комуникационните технологии, да създаде ефективни модели за електронно обучение, чрез които учителят да обогати подготовката си и да активизира дейността на учениците, което поставя актуалния въпрос – как да разчупим традиционния урок¹), в който преподавателят е водещата фигура, а учениците пасивно възприемат и усвояват (или не чак дотам) знания и умения?

Информационните технологии мотивират у младото поколение интерес към ученето. Компютърното поколение е отворено към иновациите в областта

на техниката. Възпитаниците на ПГЕЕ²⁾ – Пловдив, са с подчертано засилено влечение към иновациите в света на техниката. Паралелката – XII^{„д“} клас, в която се проведеха серия от уроци, е със специалност „Компютърна техника и технологии“. Учениците се подготвят за професията „Техник на компютърни системи“ и работата с компютърните технологии е част от задължителната им професионална подготовка. Установява се, че за учениците е важно и необходимо да им се предостави сравнително нов тип технология на обучение – електронното³⁾. То дава възможност за онагледяване и привличане на тяхното внимание за усвояване на знанията при изучаване на теми от обучението по български език и литература. Компютрите създават реална възможност за интеграция и за тях беше интересно и полезно да приложат своите знания и умения в областта на компютърните технологии при изучаване на едно класическо произведение на българската литература – цикъла „Зимни вечери“ на Христо Смирненски. Постсимволизмът като литературно направление има свое ярко и самобитно явление в българската литература – Христо Смирненски. Поетът рязко се дистанцира от характерните за символизма себевглеждане и себепанализ, но продължава да използва поетическия език на символизма, като го поставя в чужд за него идеологически контекст.⁴⁾

Идеята на серията уроци върху цикъла „Зимни вечери“ е чрез работа с текста да се открие както традиционното, така и новаторското по отношение на проблематиката и използването на изразни средства. Естествено, постсимволизмът не може да се побере в простичката формула „социални теми в символистично „облекло“, но акцентирайки върху „наследеното“ от символизма и новото за творчеството на Смирненски, се дава възможност на учениците да осмислят защо лириката му се ситира на границата между символизма и авангардизма. Смисълът и внушенията на думите в поетическия текст безспорно са решаващи. В ограничените като брой часове по БЕЛ преподавателите работят основно върху смисловото послание на творбите, но за младите хора е интересно да изследват емоциите, които пораждат звука, светлината, цветовете, използвани в произведението „Зимни вечери“. А с оглед на „Картата на ума“ (основни знания за автора), която трябва да създадат за ДЗИ по БЕЛ, така по-успешно запомнят Смирненски като представител на постсимволизма.

Тук не става дума за заместване на преподавателя от компютъра, а за впитане на електронни технологии в учебния процес и съчетаването им с иновативни педагогически средства с цел обучението да бъде адекватно на нуждите на съвременното „информационно“ поколение. Е-обучението по своята същност е ориентирано към обучаемите (учениците), а не към учителя (учителя), което способства за личностно центрирано обучение.

Използването на информационни и комуникационни технологии и интернет в съчетание с иновативните преподавателски подходи модернизират обу-

чителния процес по български език и литература и дава възможност на учениците:

- Да повишат и развият мотивацията си за учене посредством естествения интерес към компютърните технологии.
- Да използват огромна база от информационни ресурси.
- Да създадат благоприятна среда за усвояване и развиване на умения за извличане, редуциране и систематизиране на информация по конкретен литературен проблем.
- Да имат възможност за избор по отношение на параметрите на обучителния процес като време, място, скорост на обучение и източници на информация.
- Да се обучават както локално, така и глобално, като не са зависими от времето и мястото.
- Да развиват умения за работа в екип като членове на единна обучителна електронна общност.
- Да персонализират процеса на усвояване на учебния материал по български език и литература в зависимост от личните си обучителни специфики.
- Да поемат лична отговорност за своето обучение.
- Да се превърнат от пасивни в активни участници в обучителния процес по български език и литература.
- Да „отключат“ и развият творческия си потенциал и да го насочат в практически приложима посока.

Идеята на е-бучението в часовете по български език и литература е не да замени живия контакт между учителя и обучавания, а да бъде комбиниран традиционният подход на преподаване с интерактивни и иновативни педагогически методи и подходи, което ще способства за повишаване на качеството, ефективността и достъпността на обучението.

Базисните интерактивни форми на е-бучението, приложени в подготовката и представянето на съответния учебен материал, са: „облачни технологии“ – DROPBOX, презентации с POWERPOINT и изготвяне на диаграми. В съчетание с иновативните педагогически подходи на „Пирамида“, „Панелна дискусия“ и „Мозъчна карта“⁵⁾ при оценката и резултатите от усвояването на учебното съдържание предлагат един съвременен модел на обучението по български език и литература, напълно отговарящ и задоволяващ потребностите на младото „информационно“ поколение.

„Облачните технологии“ – DROPBOX, позволяват прилагането на нови обучителни методи и разширяват начина на използване на информационните системи и бази данни от обучаемите в часовете по български език и литература. Те включват хостинг на данни, приложения, комуникации, услуги в центрове за данни, което им позволява да се използват от всяко устройство,

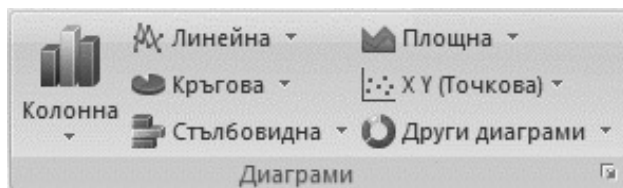
навсякъде и по всяко време, стига да има интернет връзка. Освен това позволяват по-добри възможности за съвместна работа в екипи и работа от разстояние, тъй като цялата релевантна информация се достъпва, обработва, споделя и осъвременява в интернет. Ползите от облачните технологии са многоаспектни, като се акцентира върху повишената гъвкавост, адаптивност и независимост от системите.

Презентациите с POWERPOINT се използват с успех за създаване на мултимедийни материали в съвременното обучение. Получаваните по този метод знания се усвояват по-непринудено, по нестандартен начин, чрез разнообразни средства – текстове, рисунки, анимация, звук. Осъществяват се и по-результатни междупредметни връзки.

Големият интерес на младите хора към компютрите и електронните комуникации се превръща в силен мотивиращ фактор за изпълнение на поставените задачи и води до постигане на дидактическите цели. Изготвянето на презентации с POWERPOINT позволява на обучаемите да извличат, редуцират и систематизират информация от глобалното интернет пространство. Работата с ИКТ ги провокира да наблюдават целенасочено, развива въображението им, съдейства за формиране на интелектуалните им способности.⁶⁾

Диаграмите се използват за показване на серия от числови данни в графичен формат, за да се улесни възприемането на количествените данни и зависимостите между различни серии данни.

Видове диаграми:

След като се създаде дадена диаграма, може да се променя всеки един от нейните елементи – начинът на показване на осите, да се добави заглавие на диаграмата, да се премести или скрие легендата, да се покажат допълнителни нейни елементи.⁷⁾

Статията представя планирано използване на е-бучението в часовете по български език и литература в ПГЕЕ – Пловдив, чрез което се преследват следните цели:

– качествено и задълбочено усвояване на знания за творчеството на Христо Смирненски и българския постсимволизъм, като се прилагат иновативни и интерактивни техники;

– осмисляне на традиционното и новаторското начало в цикъла „Зимни вечери“ чрез определяне в отделните части на микротемите, лирическите герои, изразните средства за представяне интензитета на звук и светлина;

– представяне на резултатите и изводите от наблюденията чрез презентации и диаграми, изработени от учениците, чрез което се осъществява между-предметна връзка с обучението по информационни технологии.

Реализацията на уроците (3 часа) премина през три етапа – подготвителен, същински и заключителен.

ПОДГОТВИТЕЛЕН МОДУЛ – основан на работата в DROPBOX и изготвянето на презентации чрез POWERPOINT.

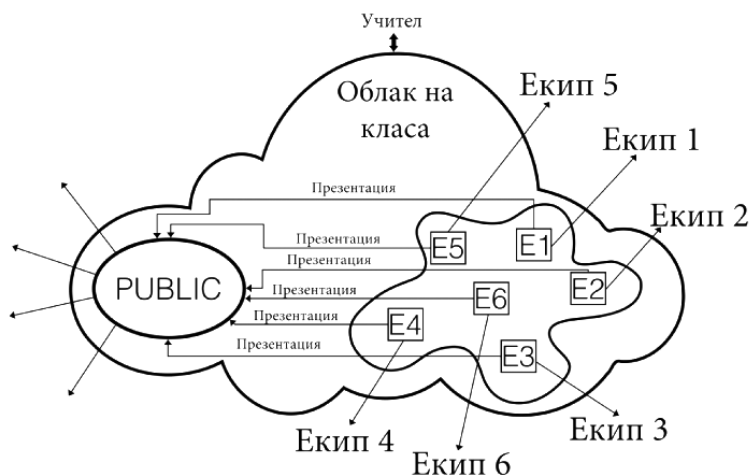
1. Самостоятелен прочит на творбата.

2. Създаване на „облак“ в DROPBOX.

2.1. Генериране e-mail адрес на класа в <https://passport.abw.bg/app/profiles/servicelogin PGEE12d@abw.bg>.

2.2. Обособяване в „облака“ на 6 отделни папки за 6-те работни екипа.

3. Определяне на участниците в 6-те екипа. Всяка работна група е съставена от 5-ма ученици, като един от тях – администратор на „подоблака“ – обединява информацията и я представя в папка „Publik“. Публичният облак също има координатор, който отговаря за изготвяне на цялостната презентация.

4. Поставяне на екипните задачи.

Всяка група работи върху определена част от цикъла „Зимни вечери“ и трябва да изпълни следните дейности:

– извежда микротемата;

- определя лирическите герои;
 - записва изразните средства, представящи звука и светлината;
 - определя интензитета на звука и светлината, като използва скала от 1 до 10 точки;
 - подбира музика и изображения, адекватни на микротемата;
 - обмисля изработването на най-ефектна и удачна диаграма за презентиране на обединените крайни резултати.⁸⁾
5. Оформяне на работен модел чрез съвместна работа с преподавателя върху I част на „Зимни вечери“.
6. Учителят поставя задача на общия координатор да изготви окончателната презентация.
7. Задаване на времеви рамки за изпълнение на дейностите от подготовителния модул – 7 дена.

СЪЩИНСКА ЧАСТ – работа върху творбата, представяне на резултатите пред класа – методи „Пирамида“ , „Панелна дискусия“, презентации.

1-ви час

1. Запознаване с произведението – прослушване на запис на изразително четене.
2. Въвеждане правила за работа.
3. Оформяне на „Паркинг за идеи“, където обучаемите записват свои мисли, породени в процеса на работа, но непряко свързани с темата на часа. Тези хрумвания се превръщат в база за по-нататъшни занимания.

Правила за успешна работа:

- *Всички сме тук и сега-участваме на 100%.*
- *Вписваме се във времето и спазваме зададените времеви рамки.*
- *Критикуваме идеите, а не този, който ги предлага.*
- *Изслушваме се.*
- *Награждаваме.*
- *Забавляваме се.*

4. Работа върху жанровите, композиционните и тематичните особености на цикъла „Зимни вечери“. Учениците определят основната тема и жанра на творбата, тълкуват заглавието, посочват лирическия говорител.

5. Съвместно обсъждане с преподавателя на I част от произведението и задаване на модел за работа.

Върху постер се записват микротемата, лирическите герои, изразните средства, чрез които са представени звукът и светлината. Чрез скала от 1 до 10 точки се определя интензитетът на звук и светлина.

6. Постановяне на дидактическа задача.

Използва се методът „Пирамида“ – събиране на информация, резултат от индивидуална дейност и работа в групи. Целта е да се осмисли информацията и да се достигне до конкретни обобщения чрез обединяването около приемливо за всички мнение.

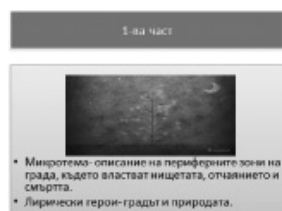
1. Определете основната тема.
2. Посочете жанра на творбата.
3. Как тълкувате заглавието?
4. Кой говори в произведението?

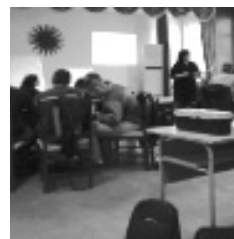
5. Кой са лирическите герои в творбата?

Екипите „разменят“ частите на творбата и в рамките на 10 минути анализират друг фрагмент, различен от този, върху който са работили в DROPBOX: екип 1 – III част, екип 2 – IV част, екип 3 – V част, екип 4 – VI част, екип 5 – VII част, екип 6 – II част. Върху постер записват резултатите от колективната работа.

звук	светлина
• тихо съпнято отчаяние; • тъкнат страдате! • втрисан с възди зъл и тучи; • мълком гонеща от скръб; • 1 т.	• като черна гробница; • мрачен е градът; • тънота; • лежати, стиснати очи; • сонята и гласа; • покорбени; • сонит, поробени обикновен изкрив; • мълчати; • отнен свет. • 2 т.

2-ри час

1. Представяне на презентациите на групите, работили в DROPBOX, и сравняване с изследванията, проведени в рамките на предходния час.

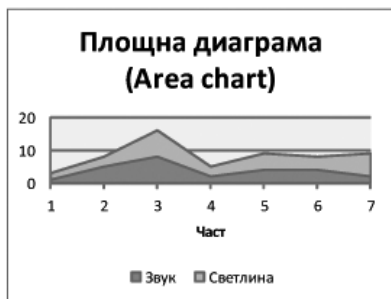

2. Върху постер учителят нанася „договорените“ след обсъждане на презентациите и представените на флипчарта стойности за интензитета на звук и светлина върху координатна система.

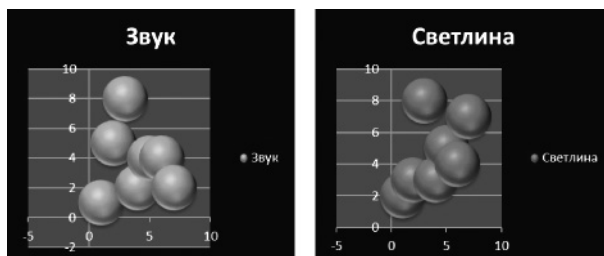

3. Обсъждане на вида диаграма, която най-удачно би представила резултатите от изследването според данните на екипите, работили в „облака“ – 10 минути.

Учениците отхвърлиха някои видове диаграми като радарната, мехурчестата, лентовидната, точковата, защото не успяват да представят удачно развитието на интензитета на звук и светлина в творбата.

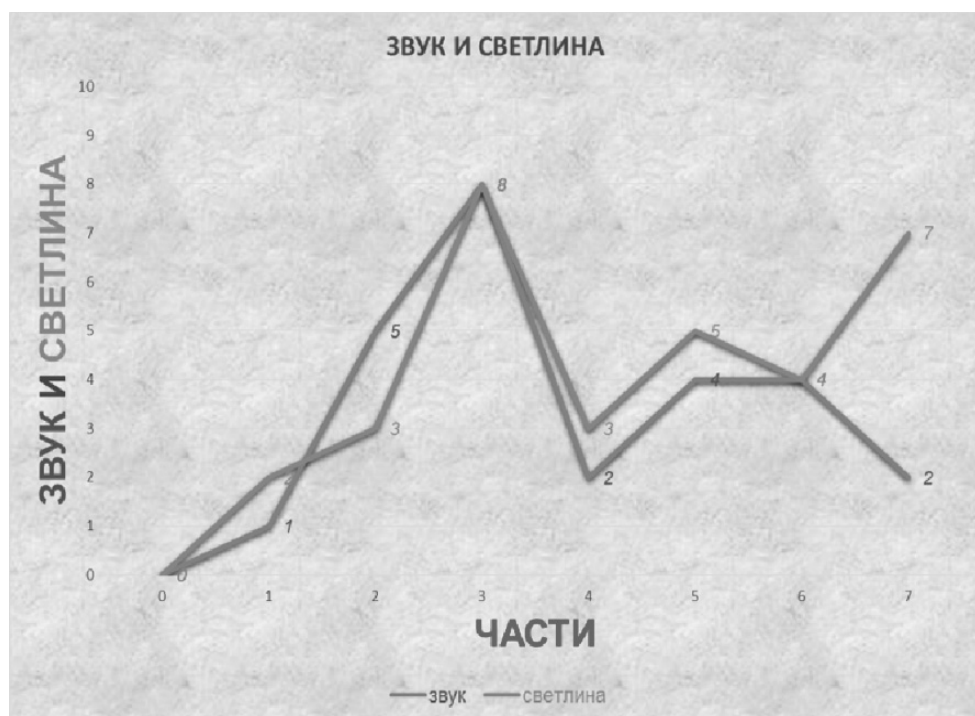
4. Изработване на диаграмата в Excel (10 минути) и сравняване с тази, изработена от учителя. Установяват се незначителни разлики между двете графики.

5. Анализиране на изгледа на диаграмата, оформяне на изводи.

Учениците констатираха, че от I до VI част в творбата кривите на интензитет на звук и светлина в общи линии се доближават, но в VII част рязко се разделят, като стойностите за светлина са почти максимални. Оформя се наблюдението, че независимо от множеството картини на човешкото страдание, изобразени в произведението „Зимни вечери“, във финала се „прокрадва“ вярата за един по-справедлив и по-съвършен свят.

Макар и изследванията на учениците върху интензитета на звук и светлина във финалната част да се „конфронтират“ със смисъла на думите, „вглеж-

дането“ и работата с текста развиват уменията им за извличане и осмисляне на информация, дава се възможност да проявят креативност, а защо не и да предложат своето тълкувание на творбата.

3-ти час

1. Общият администратор на облак „Publik“ представя презентацията, която е изготвил на базата на екипната дейност на групите в „подоблаците“.

2. Извеждане на обобщения.

Наблюдавайки откритите микротемеи и изразните средства, обучаемите установяват, че цикълът „Зимни вечери“ е типично произведение на постсимволизма в българската литература, тъй като въвежда социални теми, но ги представя чрез художествените средства на символизма – множество епитети, метафори, мелодика на стиха.

3. Обсъждане и оценка на работата на групите.

4. Поставяне на задачи за домашна работа.

– Да определят вида на откритите изразни средства – тропи, фигури на речта, фигури на мисълта.

– Да напишат есе на тема: „Децата на града – 100 години по-късно“.

5. Обратна връзка.

Изводи:	
микротемеи:	изразни средства:
Потресавачи картини на човешко нещастие. В периферията на града властват страданието, безнадеждността, нищетата и смъртта.	Въздействащи звукови и слухови картини с различен интензитет, богати епитети и метафори.
• ПОСТ	СИМВОЛИЗЪМ

Базира се на метода „Мозъчна карта“, чрез който на базата на систематизирани изводи от страна на обучаемите вследствие на цялостния анализ на произведението обучаващият придобива представа за степента и качеството на преподадения материал. Всеки от екипите попълва анкетна карта по тема на другия екип.

6. Обсъждане на полезността на подобен тип уроци и оценка на дейността на учителя чрез попълване на анкетна карта.

Общото мнение на обучаемите е, че работата в DROPBOX им осигурява голяма свобода по отношение на време и място за подготовка на задачите, развива уменията им за екипна работа, в която все пак индивидуалният принос е оценен. Изготвянето на диаграмите дава възможност да представят своите знания по информационни технологии и онагледява по-добре изводите, до които са достигнали.

„Разчупеният“ модел на уроците провокира тяхната креативност и се родиха множество идеи, една от които бе да се проследи още една линия в творбата – интензитет на движението.

За преподавателя подготовката на серията уроци донесе много ползи с оглед на актуализирането и усъвършенстването на знания, свързани с използваните ИКТ – изработване на диаграми и презентации.

Представените диаграми и презентации бяха включени към електронния фонд, оформен в училищната библиотека на ПГЕЕ – Пловдив. Библиотека е оборудвана с компютри, а електронният библиотечен фонд дава бърз и удобен достъп на ученици и преподаватели до специфична информация в областта на българската и световната литература, генерира идеи и предполага дообогатяването и осъвременяването на създадената база данни.

Използването на информационните технологии в проведените часове по български език и литература допринесе за разчупване на традиционния модел на преподаване. От пасивни слушатели учениците се превърнаха в организатори и реализатори на учебния процес. Учителят изпълнява само насочваща, координираща и обобщаваща функция.⁹⁾

Провеждането на подобни уроци позволява на обучаемите да откриват междупредметни връзки и повече от едно решение на проблема, подпомага заздравяване на междуличностните връзки (ученик – ученици, ученик – учител), води до повишаване на качеството на учене и развиване на умствените способности. Резултатът от учебната работа е както усвояването на определена информация, така и формирането на умения за практически действия.

Използваните разнообразни методи и изследователски техники развиват творческите способности на учениците и уменията им да се справят с реални житейски проблеми. С интерактивните си възможности интернет базираните ресурси подпомагат не само учебния процес, но и комуникацията между участниците в него, превръщат се в необходимо допълнение към традиционното взаимодействие „учител – ученик“. По този начин се развива въображението, изграждат се образни съответствия на знакови-те представи и се подпомага аналитичното мислене на учениците. Чрез

информационните технологии учителят допълва, улеснява и визуализира уроците, стимулира самостоятелната подготовка и се доближава до нагласите и интересите на съвременното интернет поколение.

БЕЛЕЖКИ

1. Кларк, Р. Край на скуката в час. С., 2013.
2. Професионална гимназия по електротехника и електроника.
3. Ганев, С.: Аудио-визуални и информационни технологии в обучението. С., 2001.
4. Кръстева, И.: Литература за XII клас. С., 2002.
5. Вълканова, В., Дерменджиева, Г.: интерактивността в учебния процес. С., 2006.
6. Дерменджиева, Г.: Образованието в българското интернет пространство.// Сп. Образование и кариера, С., 2000 г., бр.№ 6, с. 26 – 27.
7. <http://office.microsoft.com/bg-bg/excel-help/HP001233728.aspx>
8. <http://www.slideshare.net/sarnichka/excel-12562006>
9. Костова, З. : Как да учим успешно.//сп. Педагог, С., 1999 г., бр.№ 6.

ЛИТЕРАТУРА

- Вълканова, В., Дерменджиева, Г. (2006). *Интерактивността в учебния процес*. София.
- Ганев, С. (2001). *Аудио-визуални и информационни технологии в обучението*. София.
- Дерменджиева, Г. (2000). Образованието в българското интернет пространство. // *Сп. Образование и кариера*, № 6, с. 26 – 27.
- Кларк, Р. (2013). Край на скуката в час. С., 2013 г.
- Костова, З. (1999). Как да учим успешно.//*сп. Педагог*, № 6.
- Кръстева, И. (2002). *Литература за XII клас*. София.
- <http://office.microsoft.com/bg-bg/excel-help/HP001233728.aspx>
- <http://www.slideshare.net/sarnichka/excel-12562006>

REFERENCES

- Valkanova, V., Dermendzhieva, G..(2006). *Interaktivnostta v uchebniya protses*. Sofiya.
- Ganev, S. (2001). *Audio-vizualni i informatsionni tehnologii v obuchenieto*. Sofiya.
- Dermendzhieva, G. (2000). *Obrazovaniето v balgarskoto Internet prostranstvo*. // *Obrazovanie i kariera*, № 6, s. 26–27.
- Klark, R. (2013). *Kray na skukata v chas*. Sofiya

Kostova, Z. (1999). Kak da uchim uspeshno. // *Pedagog*, №6
<http://office.microsoft.com/bg-bg/excel-help/HP001233728.aspx>
<http://www.slideshare.net/sarnichka/excel-12562006>

**HRISTO SMIRNENSKI AND THE POST-SIMBOLISM IN
“ZIMNI VECHERI”. A STUDY OF THE INTENSITY
OF SOUND AND LIGHT**

Mrs. Nelly Minkova

Vocational School of Electrical and Electronics
26, Peshtersko chaussee Blvd.
4000 Plovdiv, Bulgaria
E-mail: pgee.plovdiv@gmail.com